

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Β΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Σοφοκλέους, «Αντιγόνη», Γ΄ Επεισόδιο: στ. 635 - 680

Τίτλος:

«Αρχή αναρχίας εστί...»

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΠΡΕΒΕΖΑΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Αρχή αναρχίας εστί...

Δημιουργός

Μαγδαληνή Πρεβεζάνου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Λυκείου

Χρονολογία

Αύγουστος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Σοφοκλέους, «Αντιγόνη»: Γ΄ Επεισόδιο, στ. 635 - 680

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

±7 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο/ιστοσελίδα τάξης, Wiki μαθήματος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Σαφέστατα, ο δάσκαλος απαρνιέται τον παραδοσιακό του ρόλο ως μεταδότη γνώσεων και υιοθετεί τον ρόλο του συντονιστή και διαιτητή των ομάδων. Οι μαθητές, από την άλλη, παύουν να είναι παθητικοί δέκτες και γίνονται υποχρεωτικά ενεργά μέλη της ομάδας τους. Απαιτείται να βιώνουν διαφορετικούς ρόλους και να μιλούν κατάλληλα διαμορφώνοντας κατάλληλη διάνοια, χρησιμοποιώντας πειστικά επιχειρήματα. Επίσης, είναι απαραίτητο να αποστασιοποιούνται από τις διάφορες πηγές που μελετούν και να διαλέγονται με πρόσωπα-σύμβολα του έργου και με τις ομάδες.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο αυτό απελευθερώνει μαθητές και δασκάλους από την τυπική μορφή διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών Γενικής Παιδείας, καθώς συνδέεται με νέες μορφές έκφρασης και επικοινωνίας των μαθητών με τους τραγικούς ήρωες, αποσπώντας χαρακτηριστικά του ήθους και της συμπεριφοράς τους και συνομιλώντας με το σήμερα. Η διδακτική ενότητα όπου ο Κρέοντας συνομιλώντας με τον γιο του τον Αίμονα κάνει ειδική μνεία για τα αρνητικά της αναρχίας και φέρνει στο προσκήνιο τα θέματα σύγκρουσης των δύο γενεών και των δύο φύλων, τον αυταρχισμό της εξουσίας, τις αντίθετες κοινωνικές δυνάμεις όπως επενεργούν σε έναν πολιτισμό, θίγει θέματα που αναδεικνύονται στο συγκεκριμένο σενάριο και αναπτύσσονται με δράσεις που υλοποιούν οι ομάδες με τις αντίστοιχες ταυτότητες.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Τα Αρχαία Ελληνικά Γενικής Παιδείας και ειδικότερα η Δραματική Ποίηση αντιμετωπίζονται με κειμενοκεντρικά χαρακτηριστικά, γλωσσοκεντρικό προσανατολισμό και ηθικοδιδακτικό χαρακτήρα. Η διδασκαλία, όμως, έτσι «...αποσιωπά εντελώς τη δαιδαλώδη και πολυφωνική περιπέτεια της αρχαιογνωστικής και καλλιτεχνικής πρόσληψης του έργου προς όφελος μιας στατικής όσο και οντολογικής ταυτοποίησης του “νοήματός” του» (Παπάζογλου, Ε.). Σκοπός είναι να αναδειχτούν οι πολλές οπτικές της τραγωδίας και να αποκτήσει αυτή ένα νόημα για τους σημερινούς μαθητές. Η εκπαίδευση «...και μπορεί και οφείλει να συζητήσει το παρελθόν και τα κείμενά του με έναν πιο σύνθετο, πιο πολυφωνικό και πιο ιστορικό τρόπο» (ό.π.). Η πραγμάτευση, λοιπόν, των θεμάτων στο παρόν σενάριο

γίνεται με πολυφωνικό τρόπο, σε μορφή αντιπαράθεσης και διαλόγου, για να αναδειχτεί το πολυεπίπεδο του κειμένου.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά μιας κριτικής στάσης απέναντι σε κάθε μορφή καθεστηκυίας τάξης, προκειμένου να μη δέχονται παθητικά στη ζωή τους ό,τι τους επιβάλλεται.
- Να υιοθετούν ανάλογα με την περίπτωση διάφορες στάσεις ή απόψεις ανταποκρινόμενοι σε διάφορους ρόλους.
- Να προβληματιστούν σχετικά με κοινωνικές και πολιτικές αρχές που εξελίσσουν ή βλάπτουν μια κοινωνία.
- Να βιώσουν την επαναστατική διάθεση ενός ανθρώπου που υφίσταται την αδικία και επιδιώκει κοινωνική αλλαγή.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνδέουν τις γλωσσικές επιλογές ενός ανθρώπου με την οπτική γωνία, τον χαρακτήρα και τον σκοπό του.
- Να αντιληφθούν τη σχέση των εννοιών με τις λέξεις και το πώς μια λέξη τροφοδοτεί τη σκέψη για την παραγωγή λόγου, για τη σχεδίαση μιας εικόνας.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να μετατρέπουν έναν λόγο στον αντίθετο με σοφιστικό τρόπο, ακολουθώντας τη φιλοσοφία των «δισσών λόγων».
- Να ασκούν κριτική σε απόψεις, συμπεριφορές, χαρακτήρες και να επιχειρηματολογούν με τη διαφωνία τους.

- Να παρατηρούν σκηνοθετικά στοιχεία που συνιστούν την όψη του δράματος, με αποτέλεσμα να γίνονται σωστοί κριτές αλλά και ενεργοί θεατές.
- Να επιχειρηματολογούν και να αναπτύσσουν τις απόψεις τους σε διαφορετικά κειμενικά είδη (δοκίμιο, καταγγελία, άρθρο...).
- Να φτιάχνουν σχεδιαγράμματα σχετικά με θέματα ή έννοιες.
- Να μελετούν και να αξιολογούν ή να σχολιάζουν πηγές που δεν είναι απόλυτα αποδεκτές.
- Να πειραματίζονται με παραφράσεις ή μεταφράσεις με τις οποίες μαθαίνουν να ζωντανεύουν ή να αναπαριστούν τον λόγο των τραγικών και να τον εκφέρουν με τον δικό τους τρόπο.
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία του διαλόγου και να αναπαραστήσουν μέσα από τη λειτουργία των ομάδων ότι υπάρχουν αντιθέσεις, διαφωνίες και χρειάζεται να αναδεικνύονται, με αποτέλεσμα οι μαθητές να μάθουν στην πράξη να σέβονται και να αιτιολογούν ακόμη και θέσεις με τις οποίες διαφωνούν.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές μαθαίνουν να επιχειρηματολογούν και να αναπτύσσουν σκεπτικό με τη σοφιστική μέθοδο, σύμφωνα με την οποία κάθε άποψη μπορεί να αναιρεθεί από την αντίθετή της, αρκεί να υποστηριχτεί με τα κατάλληλα κάθε φορά επιχειρήματα. Διευρύνουν, έτσι, την οπτική τους απέναντι στα θέματα και κρίνουν με ψυχραιμία, μεθοδικότητα και λογική διάφορα ζητήματα. Αυτό πραγματοποιείται μέσα στο ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο και μέσω μίμησης ρόλων.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η Αρχαία Ελληνική Γραμματεία γίνεται στη συνείδηση των μαθητών που δεν έχουν επιλέξει τη θεωρητική κατεύθυνση μάθημα δευτερεύον και περιττό, με αποτέλεσμα να μη δείχνουν ενδιαφέρον. Οι μαθητές δεν παύουν να βλέπουν αρνητικά τα Αρχαία

και να υποσκελίζουν τα βαθύτερα νοήματα της «Αντιγόνης». Παράλληλα, το ενδιαφέρον κυρίως για την Αντιγόνη – ηρωίδα αποστρέφει τα αγόρια – εφήβους, τα οποία με αντιδραστικότητα υποστηρίζουν τον Κρέοντα. Σε αυτό το ανατρεπτικό πλαίσιο, το σενάριο αυτό απαντά στις ανησυχίες και τους προβληματισμούς των εφήβων, στην καλλιέργεια της φαντασίας τους, στην άσκηση κριτικής, στην μετάπλαση των ηρώων – συμβόλων σε πρόσωπα του παρόντος.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο αυτό συνδέεται με στόχους του [Αναλυτικού Προγράμματος](#): 1) Να συλλάβουν τα διαχρονικά παιδευτικά μηνύματα της τραγωδίας και την ανταπόκρισή τους σε αιώνια υπαρξιακά προβλήματα του ανθρώπου 2) Να διαπιστώσουν τις επιδράσεις που άσκησε το αρχαιοελληνικό δράμα σε μεταγενέστερους δραματουργούς, αξιοποιώντας κατάλληλα παράλληλα κείμενα.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σενάριο αυτό, οι ΤΠΕ αξιοποιούνται έτσι ώστε οι μαθητές ερευνώντας πηγές να φτάνουν σε επίπεδα κριτικού γραμματισμού και αξιολόγησης πριν από τη διαμόρφωση της δικής τους άποψης. Διευκολύνουν τον διάλογο και τη συνεργασία των ομάδων. Επιτυγχάνεται με πειστικό τρόπο η εποπτεία και η παραστατικότητα.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Δραματική Ποίηση Β΄ Λυκείου Γενικής Παιδείας - Σοφοκλέους, *Τραγωδία: «Αντιγόνη», Γ΄ Επεισόδιο: στ. 635-680.*

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Τσάφος, Β. 2010. [«Σοφοκλέους Αντιγόνη, στ. 726-746 & 631-640: Η μετάφραση των ποιητικών κειμένων στο Λύκειο»](#). Στο *Ενδογλωσσική Μετάφραση*, επιμ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας [Πύλη για την Ελληνική γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[«Αναρχία και Αντιγόνη του Σοφοκλή»](#). Παρουσίαση ηχητικού αποσπάσματος διάρκειας 2'42'' από πανεπιστημιακή παράδοση του καθηγητή Δ. Λιαντίνη σε μετεκπαιδευόμενους δασκάλους του Μαράσλειου Διδασκαλείου, 1994-95 [πηγή: YouTube].

[«Αντιγόνη» του Ζαν Ανούιγ](#) 1980, διάρκειας: 1:52:59, μετάφραση: Μάριος Πλωρίτης, τηλεσκηνοθεσία: Χρήστος Ράλλης, μουσική: Σταμάτης Κραουνάκης. Από το «Θέατρο της Δευτέρας» της ΕΡΤ [πηγή: «24 γράμματα» - Εβδομαδιαίο Περιοδικό Πολιτισμού].

[«Αντιγόνη»](#) του Σοφοκλή 1961, ταινία διάρκειας 1:22:16, σενάριο-σκηνοθεσία: Γ. Τζαβέλλας, μουσική: Αργύρης Κουνάδης, παραγωγή: James Paris, Norma Film Productions [πηγή: YouTube].

[«Αντιγόνη»](#) του Σοφοκλή, Εθνικό Θέατρο 2002, Υπαίθριο Θέατρο Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου Δελφών, μετάφραση: Νίκος Παναγιωτόπουλος, σκηνοθεσία: Νικαίτη Κοντούρη, σκηνογραφία – ενδυματολογία: Γιώργος Πάτσας, Συνθέτης: Τάκης Φαραζής [πηγή: YouTube].

«Αντιγόνη» του Σοφοκλή: [Σκηνή Αίμονα-Κρέοντα](#) (διάρκειας 10'55''), Θέατρο «Τομή» 1998, Παλαιό Πανεπιστήμιο, 2^η Συνάντηση Ερευνητικού Θεάτρου, διασκευή – σκηνοθεσία - κοστούμια: Μαρία Πανούτσου, μουσική επιμέλεια: Τάσος Πετρήs [πηγή: YouTube].

Ιστοσελίδες

[Θεωρίες μάθησης και ΤΠΕ](#) [πηγή: “Netschoolbook”: Διαδίκτυο & Διδασκαλία – Ιστοσελίδα της Τερέζας Γιακουμάτου].

[Πειθαρχία](#)

[πηγή: «Γνωμολογικόν» - Αποφθέγματα, Γνωμικά, Αφορισμοί, Ρητά, Παροιμίες και άλλα].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

[-Ηλεκτρονικά λεξικά](#)

[«Σκέψεις και προβληματισμοί: ρεφορμιστικές επιδιώξεις και αναρχία»](#) [πηγή: “Totalxliberation” – Ιστολόγιο (αναδημοσίευση από ιστοσελίδα)]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση

Χαρτογράφηση εννοιών – συνειρμός ιδεών: 2 διδακτικές ώρες στην αίθουσα με χρήση φορητών υπολογιστών και ασύρματο δίκτυο.

Στην πρώτη φάση, με το [1^ο Φύλλο Εργασίας](#) οι μαθητές διακρίνονται από τον δάσκαλο με κλήρωση ή δήλωση προτίμησης σε δύο ομάδες, χωρίζοντας έτσι το τμήμα σε δύο μέρη (μισοί στη μία ομάδα και οι άλλοι μισοί στην άλλη: 12-12). Στην τάξη μπορούν να σχηματίσουν δύο Π: [η «Αναρχία»](#) και [η «Πειθαρχία»](#) με σκοπό την ανίχνευση των εννοιών, την συναισθηματική και πνευματική εμπλοκή μέσω συνειρμών και διαλεκτικών αντιπαραθέσεων στις βασικές έννοιες της ενότητας. Οι δύο αυτές έννοιες εκφράζουν την πολιτική, ιδεολογική θέση ανθρώπων, τη διαφορετική στάση και συμπεριφορά σε προσωπικό, διαπροσωπικό ή και ευρύτερα κοινωνικό επίπεδο. Έτσι οι μαθητές, αντιπροσωπεύοντας αυτές τις έννοιες σε πρώτη φάση, αποτυπώνουν με λόγο ή εικόνα τις έννοιες που υιοθετούνται και στο έργο του Σοφοκλή και στον λόγο του Κρέοντα. Οι δύο ομάδες κινούνται σε πλαίσιο αντιπαραθέσης και ισόρροπων και ανάλογων δραστηριοτήτων. Σε επίπεδο ομάδας, συνεργάζονται για να συνθέσουν ένα σύννεφο εννοιών ακολουθώντας τη λογική του *καταιγισμού ιδεών* “brainstorming”. Λειτουργώντας με φαντασία και ευρηματικότητα απεικονίζουν τις έννοιες δίνοντας τελικά μια υπόσταση συμβολικού χαρακτήρα. Σε κειμενικό και διακειμενικό επίπεδο οι μαθητές, αναζητώντας γνωμικά τόσο από το ίδιο το έργο όσο και από άλλα της ελληνικής ή ευρωπαϊκής λογοτεχνίας,

αποδεικνύουν τη διαχρονικότητα των ιδεών και την επιρροή του Σοφοκλή στον πνευματικό πολιτισμό.

Β' Φάση

Παρουσίαση του έργου τους αντιθετικά – διαλογικά: 1 ώρα στην αίθουσα διδασκαλίας.

Γ' Φάση

Έρευνα ομάδων – Πολλές οπτικές στη θέαση του έργου: 3 ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής.

Σε αυτή τη φάση, οι μαθητές εκ νέου χωρίζονται σε έξι ομάδες των τεσσάρων / τριών ατόμων, ανάλογα με το δυναμικό του τμήματος και εργάζονται πάνω στο [2^ο Φύλλο Εργασίας](#). Οι ομάδες αναλαμβάνουν ανάλογα με την ταυτότητά τους να διερευνήσουν στοιχεία ήθους, διάνοιας, όψεως του έργου και της συγκεκριμένης σκηνης.

Η 1^η ομάδα: [Οι Γλωσσολόγοι](#) ξεκινώντας από το κείμενο αναζητούν οικογένειες λέξεων που συνδέονται με τις έννοιες: «αρχή», «εξουσία», «υποταγή», «αναρχία» και «πειθαρχία» φτιάχνουν έναν πίνακα με αρχαία λήμματα που έχουν επίδραση στη νέα ελληνική μέσα από την εξέλιξη και παραγωγή τύπων. Αυτός ο πίνακας αποτελεί τη γλωσσική βάση στην οποία στηρίζεται η δραστηριότητα με τη μίμηση ρόλου και την ηθοποιία. Από τη στιγμή που η «λέξις» αποκαλύπτει το «ήθος», το σκεπτικό, την οπτική γωνία ενός ανθρώπου, η ομάδα αυτή θα φτιάξει το γλωσσικό προφίλ του Κρέοντα, με βάση το οποίο θα κατανοήσουν και τη στάση και τη συμπεριφορά του απέναντι στην Αντιγόνη, στον γιο του και στους πολίτες της πόλης που κυβερνά. Οι μαθητές θα αντιληφθούν την αιτιακή κατά έναν τρόπο σχέση «ήθους» και «λέξεως» ή των εκφραστικών τρόπων που επιλέγονται για να υπηρετήσουν έναν σκοπό.

Η 2^η ομάδα: [Οι Απειθαργοί](#) θα υιοθετήσουν έναν κόντρα ρόλο, ώστε να υποστηρίξουν την αντίθετη άποψη από αυτήν του Κρέοντα, κάνοντας έτσι έναν

υποθετικό διάλογο με τον τραγικό ήρωα αλλά και μια πραγματική αντιπαράθεση (ένα debate) με την άλλη ομάδα (Οι Πειθαρχημένοι). Η ομάδα θα αξιοποιήσει κριτικά σχετικό κείμενο που θα διαβάσουν. Θα λειτουργήσουν ομαδικά και θα γράψουν συνεργατικά ένα κείμενο πολιτικό που θα είναι αιρετικό και θα εκφράζει μια πεποίθηση αντίθετη από τα συνηθισμένα. Σαφέστατα, αξιοποιούν λεξιλόγιο που έχει δουλευτεί και στο 1^ο Φύλλο αλλά μπορούν να ζητήσουν βοήθεια και από τους γλωσσολόγους. Με παιγνιώδη διάθεση αλλά και με διάθεση οπτικοποίησης, δημιουργίας και προσέλευσης του ενδιαφέροντος του κοινού που προσπαθούν να πείσουν, από τη στιγμή που βρίσκονται σε έναν ανταγωνισμό με την ομάδα των Πειθαρχημένων, φτιάχνουν μίαν ακροστιχίδα με τα αρχικά του ονόματος της ομάδας τους, όπου αντιστοιχούν λέξεις με εικόνες, ρητά και ποιήματα σχετιζόμενα με τη φιλοσοφία της ομάδας τους. Τέλος, αφού παρακολουθήσουν σε ένα βίντεο μια ομιλία ενός καθηγητή που μιλά για την αναρχικότητα της Αντιγόνης, γράφουν σε μορφή αποδεικτικού δοκιμίου και συνομιλώντας με το παραπάνω υλικό (συμφωνώντας ή διαφωνώντας με αυτό) ένα κείμενο, όπου θα συγκρίνουν το επαναστατικό ήθος της Αντιγόνης με το ήθος ενός σημερινού «επαναστάτη». Τα κορίτσια της ομάδας επιλέγονται να εκπροσωπήσουν τις φεμινίστριες, οι οποίες καταγγέλλουν γραπτά μέσω του Wiki τον λόγο του Κρέοντα και αυτών εν γένει που υποστηρίζουν την ανδρική εξουσία.

Η 3^η ομάδα: [Οι Πειθαρχημένοι](#) διαλέγονται αντιθετικά με τους Απειθαρχους και, καταρχάς, συνδυάζοντας το σκεπτικό του Κρέοντα στον λόγο του για την αναρχία, γράφουν αντίστοιχα μια καταγγελία για την αναρχία και τους αναρχικούς σήμερα. Στη συνέχεια, δημιουργούν με φαντασία μια ακροστιχίδα, για να διακηρύξουν με λόγο και εικόνα το αγαθόν της πειθαρχίας. Στη συνέχεια, με ένα πολυτροπικό κείμενο φτιάχνουν ένα σχεδιάγραμμα και διαμορφώνουν ένα συνοπτικό υλικό για τις μορφές της πειθαρχίας. Πάντα σε αντιπαράθεση με τους Απειθαρχους και με τις φεμινίστριες της προηγούμενης ομάδας απαντούν στις καταγγελίες τους επινοώντας την υπερασπιστική τους γραμμή.

Η 4^η ομάδα: [Οι Παιδαγωγοί](#) αναδεικνύουν και αναζητούν τις παιδαγωγικές αντιλήψεις του Κρέοντα και με αφορμή τις απόψεις αυτές από το κείμενο, διευρύνουν την οπτική τους σε άρθρο που καλούνται να γράψουν και κάνουν συνοπτικά μια διαχρονική αναφορά στις παιδαγωγικές αντιλήψεις που έχουν κατά καιρούς κυριαρχήσει και συνδέονται με τις κοινωνικοπολιτικές αντιλήψεις μιας εποχής. Έτσι, συνειδητοποιούν την εξέλιξη της σκέψης, της κοινωνίας και των συνακόλουθων θεσμών (οικογένειας, σχολείου κλπ). Σε αυτήν την εργασία, οι μαθητές συνεργάζονται στην αναζήτηση υλικού «επικοινωνώντας» το παρελθόν με το παρόν, το αρχαίο κείμενο με τον σύγχρονο πολιτισμό. Σε ένα πλαίσιο βιωματικό υποδύονται τον ρόλο του Κρέοντα, ο οποίος μιλά με λόγο αυθεντίας και αναπαριστούν το παιδαγωγικό μοντέλο του αυταρχισμού, παραφράζοντας τον λόγο του Κρέοντα.

Η 5^η ομάδα: [Οι Μεταφραστές – Επιμελητές](#) θα συνεργαστούν, καταρχάς, για να δώσουν συντακτικές επισημάνσεις στα επίθετα και στα απαρέμματα που έχουν και τη μεγαλύτερη δυσκολία, διακρίνοντας ότι τα επίθετα όταν είναι επιθετικοί προσδιορισμοί μεταφράζονται διαφορετικά από ό, τι όταν είναι κατηγορούμενα. Έτσι, στη συνέχεια, θα «κατασκευάσουν» τη μετάφραση του κειμένου συνοδευμένη από ηχητικό υλικό που θα δημιουργήσουν οι ίδιοι γνωρίζοντας την επικοινωνιακή περίσταση, ότι δηλαδή προορίζεται για το θέατρο. Οι μαθητές θα πρέπει να δουλέψουν τόσο με φιλολογικό ενδιαφέρον ως προς τη μεταφραστική εργασία όσο και με θεατρικότητα, όσον αφορά την απαγγελία και εκφορά του λόγου.

Η 6^η ομάδα: [Οι Σκηνοθέτες](#) μελετούν την κινηματογραφική και θεατρική εκδοχή της «Αντιγόνης» και συγκεκριμένα αυτής της σκηνής και καταγράφουν τα σκηνοθετικά στοιχεία, όπως εκφράζονται μέσα από την κίνηση, τη φωνή, τη στάση του σώματος, την έκφραση του προσώπου των ηρώων. Μέσα από τη σκηνοθετική ματιά που αναπτύσσουν οι μαθητές γίνονται σωστοί θεατές και μαθαίνουν να παρατηρούν λεπτομέρειες που συνδέονται με την ερμηνεία και κριτική ενός έργου.

Δ' Φάση

Παρουσίαση των ομάδων – 1 ώρα στην αίθουσα διδασκαλίας

Η κάθε ομάδα θα παρουσιάσει το έργο της. Οι αντιθετικές, όμως, ομάδες (Οι Πειθαρχημένοι vs Οι Απείθαρχοι) χρειάζεται να έχουν ταυτόχρονη παρουσία.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1^ο

ΟΜΑΔΑ Α: «Η ΑΝΑΡΧΙΑ»

Τι σας έρχεται στον νου με τη λέξη «αναρχία»;

1. Φτιάξτε έναν χάρτη εννοιών με βάση τη λέξη «αναρχία». Συζητήστε μεταξύ σας και καταγράψτε σε αρχείο Word λέξεις που συνειρμικά σας γεννιούνται με αυτήν τη λέξη.
2. Πώς θα περιγράφατε ή θα απεικονίζατε την αναρχία; Να δηλώσετε με λέξεις ή εικόνες την έννοια, όπως την έχετε σκεφτεί ή βιώσει. Φτιάξτε ένα PowerPoint.
3. Γράψτε γνωμικά για την αναρχία τόσο από το κείμενο αυτό του Σοφοκλή όσο και από άλλα κείμενα παράλληλα που θα αναζητήσετε στο διαδίκτυο.

ΟΜΑΔΑ Β: «Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ»

Τι σας έρχεται στον νου με τη λέξη «πειθαρχία»;

1. Φτιάξτε έναν χάρτη εννοιών με βάση τη λέξη «πειθαρχία». Συζητήστε μεταξύ σας και καταγράψτε σε αρχείο Word λέξεις που συνειρμικά σας γεννιούνται με αυτήν τη λέξη.
2. Πώς θα περιγράφατε ή θα απεικονίζατε την πειθαρχία; Να δηλώσετε με λέξεις ή εικόνες την έννοια, όπως την έχετε σκεφτεί ή βιώσει. Φτιάξτε ένα PowerPoint.
3. Γράψτε [γνωμικά για την πειθαρχία](#) τόσο από το κείμενο αυτό του Σοφοκλή όσο και από άλλα κείμενα.

Φύλλο Εργασίας 2^ο

1^η ΟΜΑΔΑ: ΟΙ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΙ

1. Βρείτε λέξεις από το κείμενο που δηλώνουν *εξουσία – αρχή – υποταγή – αναρχία – πειθαρχία*. Αφού φτιάξετε έναν πίνακα με τα αρχαία λήμματα, να σχηματίσετε για κάθε τύπο ένα παράγωγο ουσιαστικό δηλώνοντας και τη σημερινή σημασία του. Να συμβουλευτείτε και την [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).
2. Να εντοπίστε στον λόγο του Κρέοντα την οπτική γωνία του πατέρα – αρχηγού και άντρα – εξουσιαστή καταγράφοντας τους γλωσσικούς τρόπους με τους οποίους καταδεικνύεται κάθε φορά η φύση και ο ρόλος του. Με βάση το γλωσσικό προφίλ του Κρέοντα να επιχειρηματολογήσετε πάνω στη σχέση λέξεως και ήθους (γλώσσας και χαρακτήρα, ψυχολογίας κλπ.).

Εκφραστικοί Τρόποι	Χαρακτηριστικά Κρέοντα	Κρέοντας και ρόλοι

3. Μίμηση ρόλου:

- Ένας από την ομάδα σας να υποδυθεί τον ρόλο του πατέρα που υποστηρίζει τις απόψεις του για τη σημασία της υπακοής στους κανόνες της οικογένειας ή του σχολείου σε μια σύγκρουση και αντιπαράθεση με τον γιο του.
- Ένας άλλος από την ομάδα σας να υποδυθεί τον ρόλο του γιου, που υποστηρίζει από την πλευρά του την ελευθερία και την ανεξαρτησία του.

2^η ΟΜΑΔΑ: ΟΙ ΑΠΕΙΘΑΡΧΟΙ

1. Να τρέψετε τον λόγο του Κρέοντα κατά της αναρχίας σε λόγο υπέρ της αναρχίας, τονίζοντας τα αγαθά που εκπορεύονται από αυτήν για πόλεις και για άτομα. Να δανειστείτε ιδέες υπέρ της αναρχίας από τους θεωρητικούς της αναρχίας (Μπακούνιν κλπ.). Επίσης, αντλήστε ιδέες από το κείμενο: [«Σκέψεις και προβληματισμοί: ρεφορμιστικές επιδιώξεις και αναρχία»](#). Σε επίπεδο λεξιλογίου να ζητήσετε βοήθεια από την ομάδα των Γλωσσολόγων.
2. Φτιάξτε μια πολυτροπική ακροστιχίδα, όπου πίσω από κάθε γράμμα να εμφανίζεται μια λέξη σχετική με αναφορά σε εικόνα, ποίημα, ρητό. Αν σας βοηθήσει, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και το υλικό από το [1^ο Φύλλο Εργασίας](#).

Α

Ν

Α

Ρ

Χ

Ι

Κ

Ο

Σ

3. Αφού παρακολουθήσετε το βίντεο από το YouTube και δείτε την ομιλία του καθηγητή Δ. Λιαντίνη [«Αναρχία και Αντιγόνη του Σοφοκλή»](#), ο οποίος μιλάει για το αναρχικό προφίλ της Αντιγόνης, να το σχολιάσετε και να γράψετε ένα σύντομο κείμενο δοκιμακού τύπου, όπου θα συσχετίσετε το γνήσιο επαναστατικό ήθος της Αντιγόνης με εκείνο ενός σημερινού «επαναστάτη» (προαιρετικό).
4. **Μίμηση ρόλου:** Είστε με το κίνημα του φεμινισμού. Ποιες απόψεις του Κρέοντα θα καταγγέλλατε ως άκρως φαλλοκρατικές; Να γράψετε τη σχετική καταγγελία στους «Πειθαρχημένους» στέλνοντας μήνυμα μέσω Wiki ή του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους, εκφράζοντας τα δικαιώματα των γυναικών και γενικά των ελεύθερων ανθρώπων.

3^η ΟΜΑΔΑ: ΟΙ ΠΕΙΘΑΡΧΗΜΕΝΟΙ

1. Γράψτε μια καταγγελία για την αναρχία και τη δράση των αναρχικών υποστηρίζοντας τις θέσεις σας για την πειθαρχία και εμπλουτίζοντας την επιχειρηματολογία του Κρέοντα στους στίχους 672-680. Μπορείτε να βοηθηθείτε από το λεξιλόγιο των Γλωσσολόγων.
2. Φτιάξτε μια πολυτροπική ακροστιχίδα, όπου πίσω από κάθε γράμμα να εμφανίζεται μια λέξη σχετική με αναφορά σε εικόνα, ποίημα, ρητό. Αν σας βοηθήσει, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και το υλικό από το [1^ο Φύλλο Εργασίας](#).

Π

Ε

Ι

Θ

Α

Ρ

Χ

Ι

Α

3. Φτιάξτε ένα πολυτροπικό σχεδιάγραμμα σε PowerPoint αναφέροντας τις μορφές της πειθαρχίας και ξεκινώντας από την αυτοπειθαρχία μέχρι την πειθαρχία σε διάφορους τομείς: κοινωνικό – πολιτικό – θρησκευτικό κλπ.

4. **Μίμηση ρόλου:** Ανοίξτε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο σας ή το Wiki και υποστηρίξτε σε αντιπαράθεση με το κίνημα των φεμινιστριών την εξουσία των ανδρών.

4^η ΟΜΑΔΑ: ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ

1. Ποιες παιδαγωγικές αντιλήψεις εκφράζει ο Κρέοντας; Πόσο σύμφωνους σας βρίσκουν αυτές; Ισχύουν σήμερα; Τις απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα να τις συμπεριλάβετε σε ένα άρθρο που θα φτιάξετε και θα αναφέρεστε παράλληλα [στην ιστορία](#) συνοπτικά των παιδαγωγικών αντιλήψεων που έχουν επικρατήσει κατά καιρούς. Να εξηγήσετε πόσο αυτές συνδέονται με τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες κάθε εποχής.
2. **Μίμηση ρόλου**: Να παραφράσετε τα λόγια του Κρέοντα εκφράζοντας τη γενική ιδέα του. Να ηχογραφήσετε αυτήν την ομιλία.

5^η ΟΜΑΔΑ: ΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΕΣ-ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ

1. Να μεταγράψετε το κείμενο βάζοντας σε μια λογική σειρά τους όρους της κάθε πρότασης (Υ-Ρ-Α/Κ). Να αναζητήσετε τον ειδικό συντακτικό ρόλο που έχουν τα επίθετα και τα απαρέμφατα που συναντάτε, φτιάχνοντας σε αυτά τα σημεία υπερσυνδέσμους ή υποσημειώσεις.
2. Να φτιάξετε ηχητικό υλικό όπου θα ακούγεται ο αρχαίος ελληνικός λόγος με τη μετάφραση που θα επιλέξετε, για να χρησιμοποιηθεί σε θεατρική παράσταση.

6^η ΟΜΑΔΑ: ΟΙ ΣΚΗΝΟΘΕΤΕΣ

1. Να αναζητήσετε σκηνοθετικά στοιχεία της σκηνής από [τη θεατρική παράσταση της «Αντιγόνης»](#) το 2002 από το Εθνικό Θέατρο σε σκηνοθεσία της Ν. Κοντούρη και [την ομώνυμη κινηματογραφική ταινία](#) του Γ. Τζαβέλλα, εντοπίζοντας τις κινήσεις του σώματος και την ένταση της φωνής των δύο ηρώων, του Κρέοντα και του Αίμονα, και να ερμηνεύσετε τυχόν διαφορές. Ποια διαφορετική πρόταση εσείς θα κάνατε; Ποιες οδηγίες θα δίνετε στους ηθοποιούς που θα υποδύονταν τον Κρέοντα και τον Αίμονα σε αυτήν τη σκηνή;
2. Να κάνετε μια διασκευή της σκηνής Κρέοντα – Αίμονα, εκφράζοντας μιας σύγχρονη σχέση πατέρα-γιου, άντρα εξουσιαστή. Να πάρετε στοιχεία από τη θεατρική εκδοχή [της «Αντιγόνης» του Ανούιγ](#) και από [τη σκηνή Αίμονα-Κρέοντα](#).

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Θα μπορούσε να γίνει ένα Πολιτιστικό πρόγραμμα με θέμα τη δημιουργία ενός λεξικού εξουσιαστών/αντιεξουσιαστών ή μια διασκευή της σκηνής του Κρέοντα με τον Αίμονα.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο αυτό μπορεί να δυσκολέψει τους μαθητές στη διαχείριση του υλικού και στην κατασκευή σχεδιαγραμμάτων. Ακόμη, ίσως να μην είναι εξοικειωμένοι με τη μέθοδο των “debate”, των αντιπαραθέσεων με επιχειρήματα, και με τη διασκευή και παράφραση του αποσπάσματος. Παρόλα αυτά, οι μαθητές από το σενάριο αυτό θα βγουν κερδισμένοι από τη πολυφωνία και το «πέραςμα» από διάφορα κειμενικά είδη και επικοινωνιακές περιστάσεις.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γεωργουσόπουλος, Κ. 1978. «Η διδασκαλία της δραματικής ποίησης από μετάφραση», περ. *Νέα Παιδεία*, τ. 6, 103-114.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.
http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Παπάζογλου, Ε. 2011. «Η διδασκαλία της τραγωδίας στη μέση εκπαίδευση: μερικά ηθικά διδάγματα», περ. *Φιλολόγος*, τ. 143, 134-150.
http://www.thea.auth.gr/gr/mathimata/pdfmathimata/edu_phil.ed.pdf.